

S. Moździoch

Problematika řemeslné výroby na slezských kastelánských hradech z 11. - 12. století

Archeologické výzkumy v poválečném Polsku byly do značné míry zaměřeny na hradiska z doby vzniku piastovského státu. Množství nálezů vedlo k teorii podle níž hrady 11.-12. stol. bývaly obývány příslušníky různých společensko-ekonomických skupin včetně řemeslníků a kupců. Měly tak plnit úkoly hospodářského a politického střediska - jakéhosi města. Tato teorie "hradu-města" je podrobena kritice. Při sledování dokladů koželužství, tkalcovství a přítomnosti jezdců se ukazuje, že na hradech byli soustředěni jezdci i s rodinami. Vyráběli jen pro vlastní potřebu a nekonkurovali tak obyvatelům z předhradí, kteří se specializovali na různá řemesla.

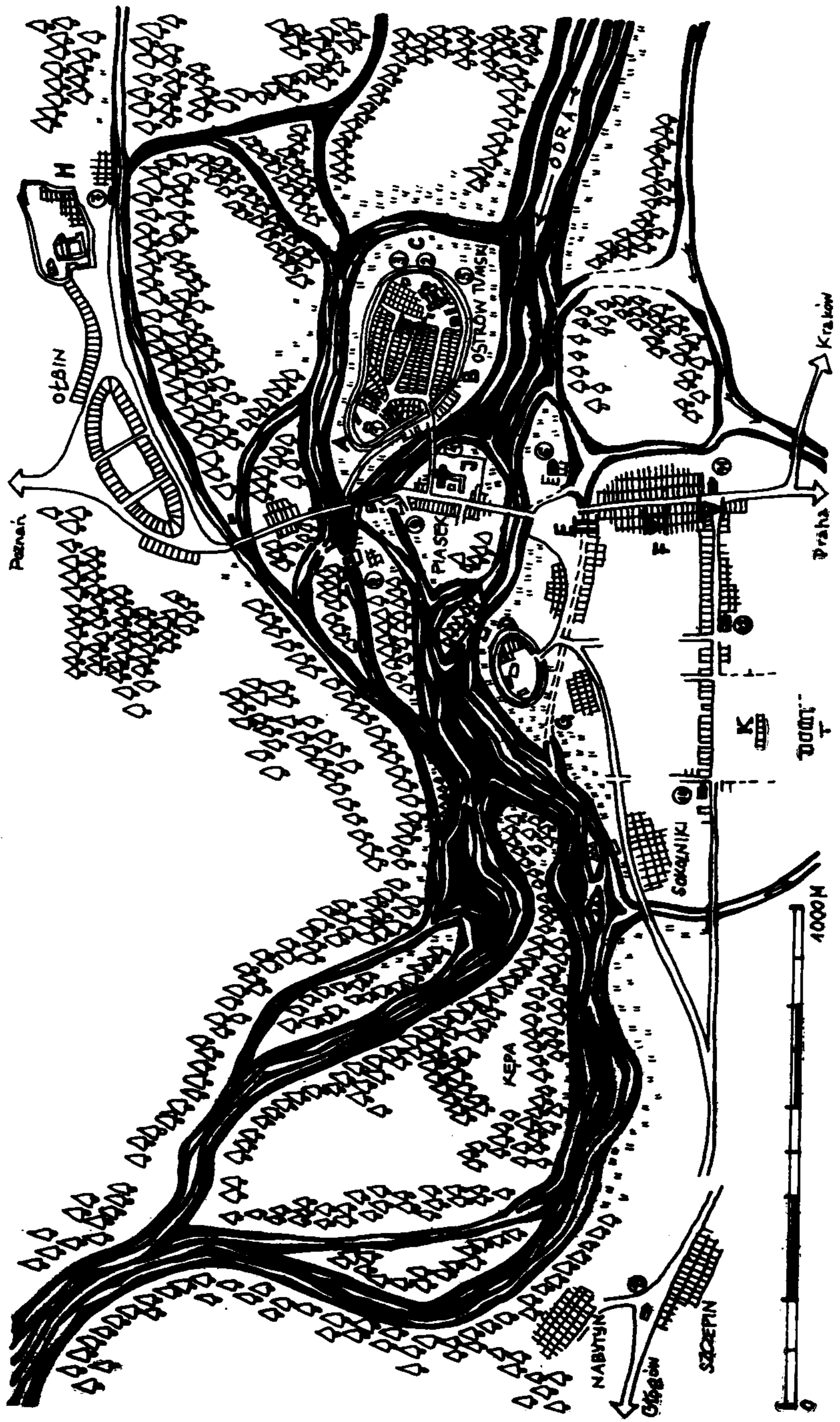
Ze studia vyplývají některé závěry:

1. Hradská organizace vznikla v 10.-11. stol. jako systém obrany slezské provincie, která se stala součástí piastovského státu.
2. Většina slezských kastelánských hradů (s výjimkou Wroclawi) byla v 11.-12. stol. obývána především rytíři, Tito se v nevelké míře zabývali výrobou především do poloviny 11. stol., to je do doby než se upevnila kastelánská organizace a vznikl systém služebných osad.
3. Řemeslná produkce a podobně i širší obchod se odbýval především mimo opevněný areál v osadách poblíž hradu.
4. Jestliže za kritérium, které odlišuje město od jiných sídlišť uznáváme:
 - a) přítomnost společenské elity, která ve svých rukou soustřeďuje politickou a ekonomickou vládu,
 - b) existenci fortifikace, která tuto elitu chránila,
 - c) existenci střediska kultu (kostel) a skupiny duchovenstva,
 - d) pobyt lidí, kteří se zabývají výrobou nezbytných předmětů a prováděním služeb,
 - e) existenci místa, kde byl provozován obchod,pak termínu město v předlokačním období na Slezsku máme právo užívat jen pro celý komplex osídlení, který tvoří

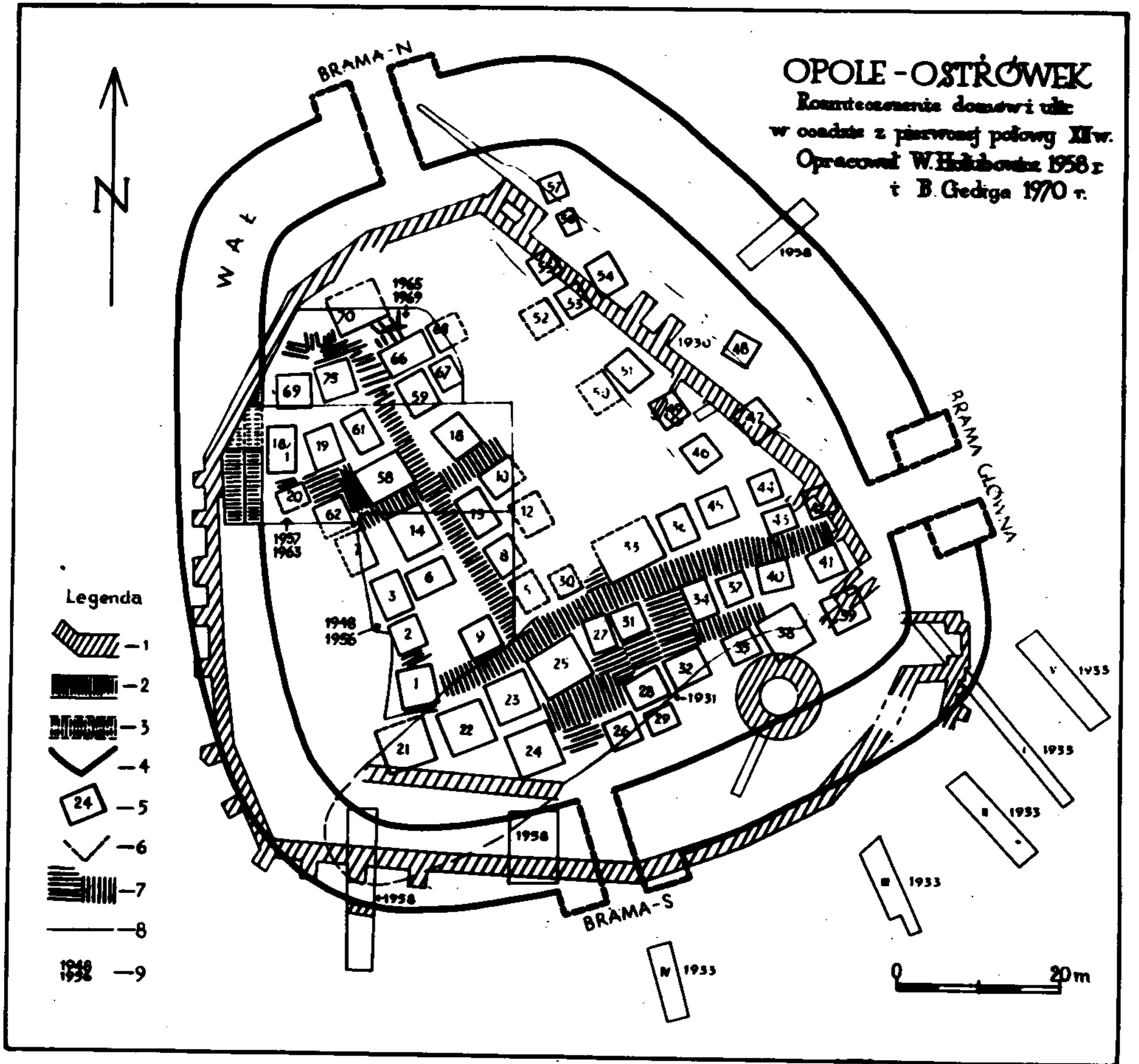
krom kastelánského hradu i bezprostředně u něj ležící osady, trh a instituce jako celnice nebo krčma.

5. Koncem hradního komplexu byl nejčastěji vznik lokačního města. Po určité době oba organismy existovaly vedle sebe. Lokační město zahrnovalo potom v sobě všechny funkce hradištního komplexu: funkci kontroly, obrany, produkce, směny i kultu.

- Obr. 1 Rekonstrukce sídelního komplexu Wrocławu na poč. 13. stol: A - hrad na Ostrowie, B - opevněné předhradí, C - katedrál ní předhradí, D - levobřežní hrad, E - starý trh a přilehlá zástavba, F - levobřežní osada, G - židovská osada, H - benedyktýnský klášter na Olbienie, I - augustiniánský klášter na Piasku, K - trh levobřežní osady. Nejvýznamnější objekty: 1 - kaple sv. Martina, 2 - katedrála, 3 - kostel sv. Jiří, 4 - kostel sv. Petra a Pavla, 5 - biskupský palác, 6 - kostel a špitál sv. Ducha, 7 - mlýn sv. Vincenta, 8 - mlýn Arnolda, 9 - augustiniánský mlýn, 10 - dolní mlýn, 11 - kostel sv. Vojtěcha, 12 - kostel sv. Ondřeje a sv. Magdaleny, 13 - kostel sv. Mikuláše, 14 - kostel sv. Vavřince a sv. Alžběty. Archeologické výzkumy: I - výzkum na Ostrowie Tumskim, II, V, VI - výzkumy na starém městě. Podle E. Malachowicze.
- Obr. 2 Opole-Ostrówek. Rozmístění domů a ulic v první pol. 12. stol. Podle W. Holubowicze a B. Gedigi. Vysvětlivky: 1 - obvodní zeď hradu a věž, 2 - odkryté zbytky valů, 3 - zničený zbytek valu, 4 - rekonstrukce průběhu valu, 5 - odkryté půdorysy domů, 6 - pravděpodobné zbytky domů, 7 - ulice, 8 - hranice výkopu, 9 - léta, v nichž prováděn výzkum.
- Obr. 3 Znázornění četnosti pozůstatků souvisejících s výrobou z kůže ve výzkumech Opole - Ostrówek, Wrocław - Ostrow Tumski a Wrocław - Staré město.
- Obr. 4 Znázornění četnosti pozůstatků spojených s předním (tkaním) ve výzkumech Opole - Ostrówek, Wrocław - Ostrow Tumski a Wrocław - Staré město.
- Obr. 5 Znázornění četnosti pozůstatků souvisejících s výzbrojí a výstrojí jezdce ve výzkumech z Opole - Ostrówek, Wrocław - Ostrow Tumski a Wrocław - Staré město.

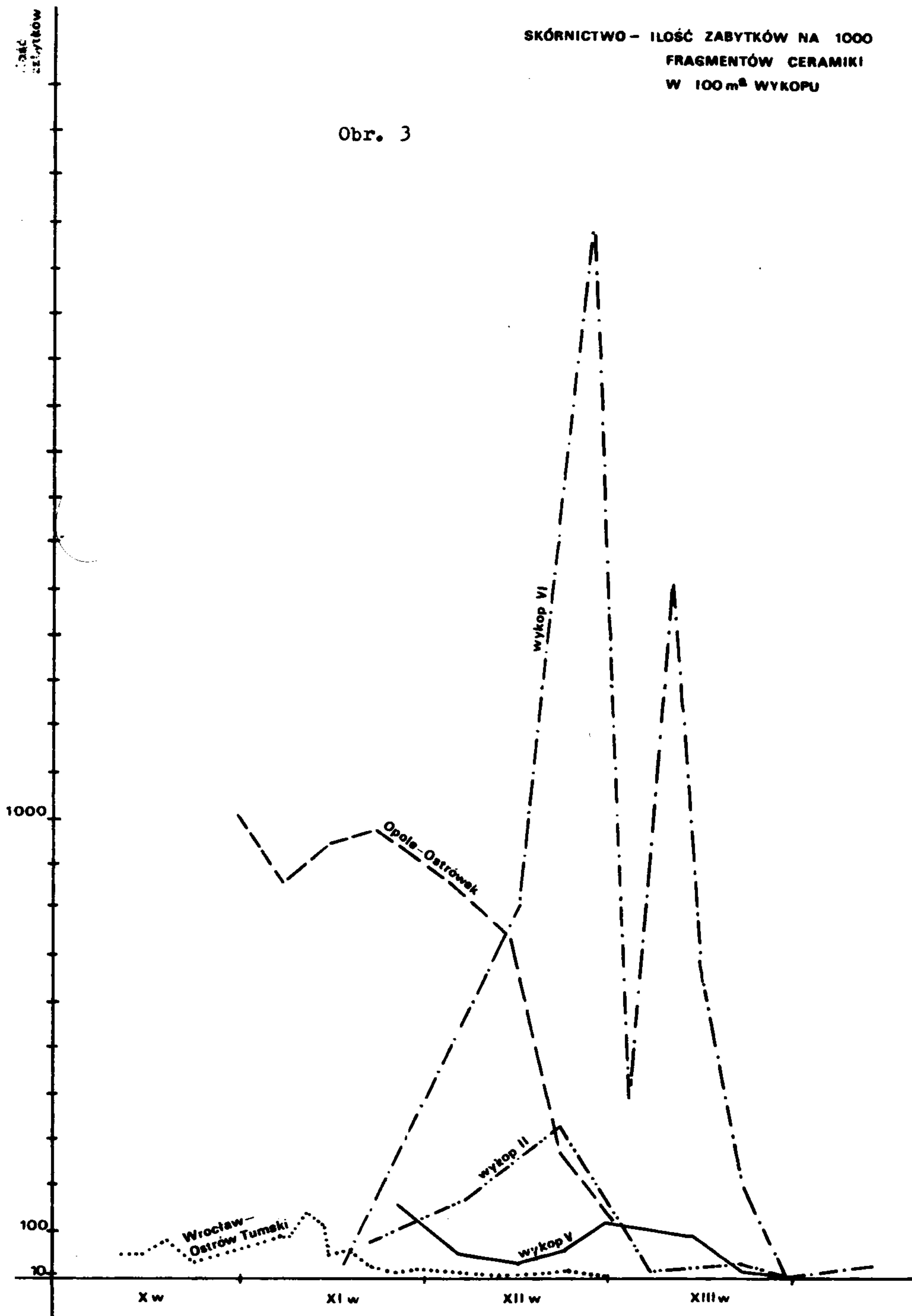
Obz. 1

Obr. 2

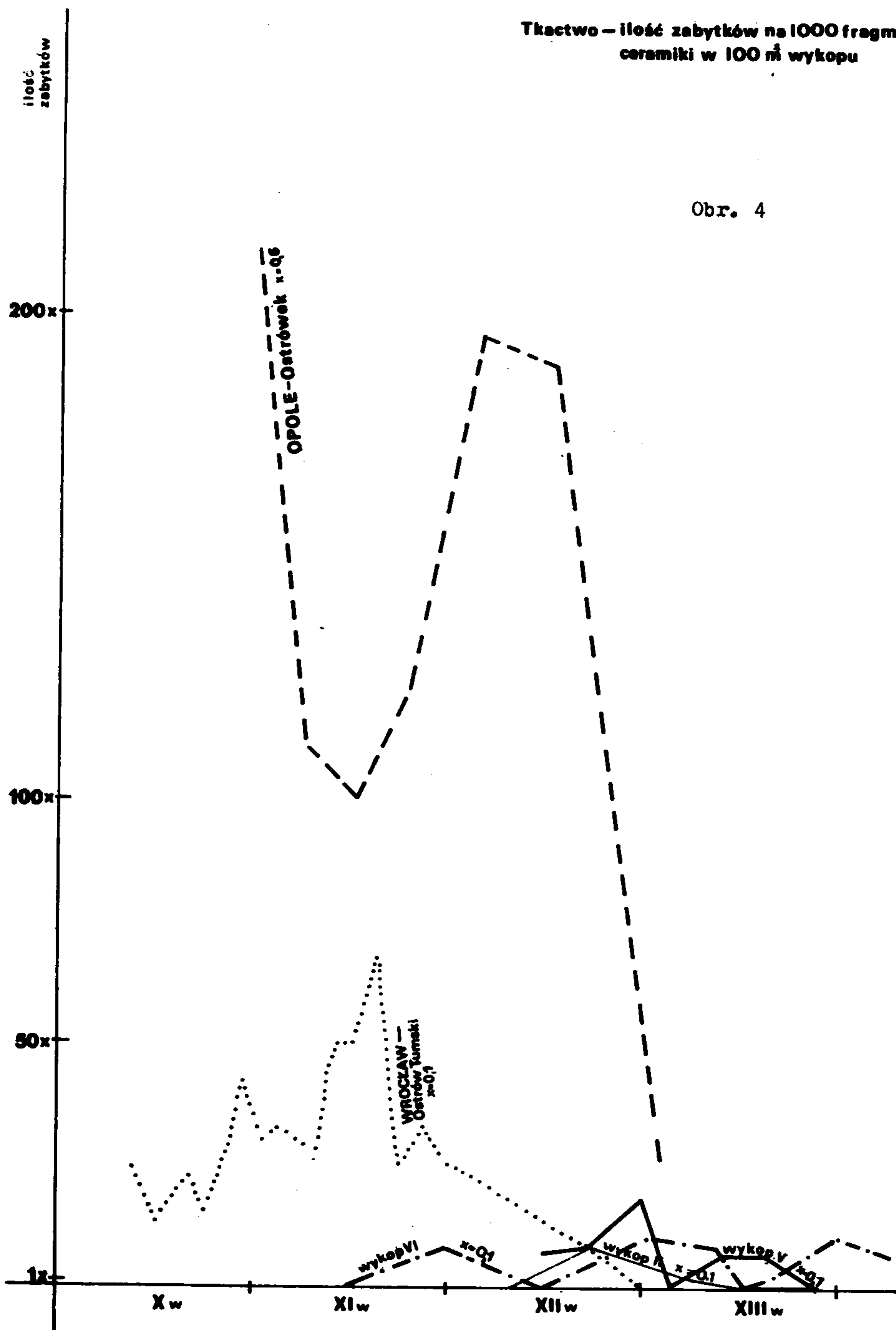
SKÓRNICIWO - ILOŚĆ ZABYTKÓW NA 1000
FRAGMENTÓW CERAMIKI
W 100 m² WYKOPU

Obr. 3

Tkactwo – ilość zabytków na 1000 fragmentów ceramiki w 100 m² wykopu

Obr. 4

Oporządzenie jeździeckie — ilość zabytków na 1000 fr.
ceramiki w 100 m² wykopu

